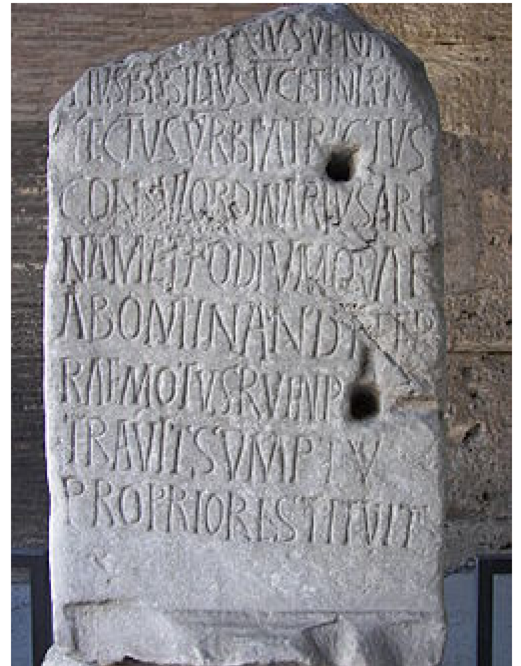
WIKIPEDIA

Tataramon na Latin

Gikan sa Bikol Sentral na Wikipedia, an talingkas na ensiklopedya

An **Latin** sarong gurang na tataramon na Indo-Europeo na sa Tiyempo Klasiko piggagamit sa rehiyon kan Latium. Sakop kaini ang Roma. Sa poder kan Imperyong Romano nagin ining pinakádominanteng tataramon sa Europa na piggamit sa gabos na sitwasyon na pormal asin relehiyosa bago pa dumakul an importansya kan Pranses asin Ingles.

Sininsil na mga tataramon na Latin sa Colosseum sa Roma

An Latin an magurang na tataramon kan mga modernong lenguaheng Italiano, Espanyol, Pranses, Portuges asin Romano. Dakulaun an impluwensya kaini sa mga tataramon na Europeo, halimbawa sa Ingles.

Ini an opisyal na tataramon kan Vaticano.

Katunogan

A (halipot) [a] (Arog nin mga "a" sa "ataman")

A (halaba) [aː] (mas halabâ an pagtaram kaini, asin medio mas bukás an ngimot, arog nin "a" sa m**a**pulî)

AE [aj] (arog nin "ay" sa "kap**ay**")

B [b] (arog nin "b" kan "babayi")

C [k] (pirmi ining arog nin "k" sa "kakan", baku sa "c" kan "ciudad")

CH [kʰ] (harani sa Tagalog na taram ‘du**kh**a’)

D [d] (arog nin ‘dagdag’)

E (halipot) [e] (arog nin 'e' kan ‘apuera’)

E (halaba) [eː] (harani sa Pranses na ‘**été**’, o sa Aleman na ‘L**e**ben’, an pantaram kaini duwang beses mas halaba sa 'e' na halipot)

EI [ej] (gari sa Ingles na ‘ok**ay**’ o 'pl**ay**')

EU [ew] (arog nin Espanyol sa ‘**eu**ropeo’; harani sa Tagalog sa ‘**ew**an’)

F [f] (arog sa pagtaram sa Espanyol nin ‘Filipino’ - ikaag an untó sa ngábil, asin maghayóp)

G [g] (pirmi ining arog nin ‘gibo’, baku arog nin 'g' sa 'Ginebra')

GN [ŋn] (arog nin 'ngn' sa ‘pa**ngn**aran’)

H [h] (arog nin ‘hanap’ o 'harong')

I (halipot) [i] (arog nin ikaduwang 'i' sa taram na Tagalog 'singsing')

I (halaba) [iː] (harani sa "i" sa mal**i**pot, pero medio mas halaba, gari sa Pranses na 'r**i**re', mart**y**r)

L [l] (arog nin ‘lakaw’)

M [m] (arog nin ‘mayo’)

N [n] (arog nin ‘niyog’; bago sa C, G, o Q, arog nin /ŋ/ sa ‘ta**ng**lay’)

O (halipot) [o] (arog nin ‘Ano?’ sa pagtaram kaini kan mga Tagalog)

O (halaba) [oː] (arog nin 'Ano?' sa pagtaram kaini kan mga Bikolano o mga Bisaya pero mas halaba asin medyo eksaherado; harani sa Pranses na ‘eau’, sa Aleman na ‘wo’)

OE [oj] (arog nin ‘Oy!’, asin sa Ingles na 'boy')

P [p] (arog nin ‘patos’)

PH [pʰ] (arog Inggles na ‘pit’, muya sabihon igwang paros an pagtaram kan 'p')

QU [kʷ] (arog nin ‘**kw**arto’)

R [ɾ] (arog nin ‘ribo’)

S [s] (arog nin ‘salog’)

T [t] (arog nin ‘tataramon’)

TH [tʰ] (an pagtaram kaini ay may sadit na paros, arog nin Inggles na ‘tin’; harani sa ‘ba**th**ala’)

U (halipot) [u] (arog nin ‘s**u**pot’)

U (halaba) [uː] (duwang beses mas halaba sa 'u' na halipot asin medyo eksaherado an pantaram, gari sa ‘magay**ooooo**non siya!’)

V [w] (pirmi ining arog kan 'w' sa Bikol ‘lawa’)

X [ks] (arog nin ‘a**ks**aya’)

Y (halipot) [ʏ] (arog sa Pranses ‘cru’, pero ini dating tunog na Griego, siguradong an mayoría kan mga Romano dae nakokopya ini, ta baku natural ini sainda, imbis, an pagtaram ninda parehas sa 'i' na halipot)

Y (halaba) [yː] (arog sa Pranses 'mur', ini ay kinopya nin mga Romano sa mga taram na Griego, an mayoria sainda dae ini nakokopya, imbis, an pagtaram ninda arog sa 'i' na halaba)

Gramatika

Mga Pangnaran (Nouns)

Igwa an Latin na limang deklinasyon. An resulta kaini ay baku man importante an orden kan mga taram sa sarong taramon. Pwedeng ikambyo an orden kan mga taram pero an kasabutan dae man naiba, maski an tono o empasis medyo iba.

Primerong deklinasyon

Saroan (Singular) Dakulan (Plural)

Nominatibo: ros -a, ros -ae

Bokatibo: ros -a , ros -ae

Akusatibo: ros -am, ros -ās

Henitibo: ros -ae, ros -ārum

Datibo: ros -ae, ros -is

Ablatibo: ros -ā, ros -is

Mga panluwas na takod

- Latin Language (http://www.latín.net/Languages/Latin/index.html), origin and history, grammar, vocabulary, texts, etc.
- Pontificia Academia Latinitatis (http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_academies/latinitatis/index.htm) (language regulator in the Catholic Church)
- Opus Fundatum Latinitas (http://www.vatican.va/roman_curia/institutions_connected/latinitas/documents/index_en.htm) (Latin) (English)